DIE EFFEK VAN WERKLOOSHEID OP DIE GESIN:

'N SOSIOPEDAGOGIESE ONDERSOEK

deur

Georgina Marthina Brummer

Voorgelê ter vervulling van 'n deel van die vereistes
vir die graad

Magister Educationis

in die Fakulteit Opvoedkunde
Universiteit van Pretoria
PRETORIA

Studieleier: Prof. Dr. J. le Roux

Oktober 1999

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

© University of Pretoria

OPGEDRA AAN

GERHARD

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

DANKBETUIGING

Besondere waardering en opregte dank word hiermee betuig aan die volgende persone sonder wie se hulp die ondersoek nie moontlik sou wees nie.

- Prof. Dr. J. le Roux vir die wonderlike besielende wyse waarop hy my deurgaans bygestaan en daadwerklik gelei en tydens my studie ondersteun het. Die opofferings, aansporing en welwillendheid deur hom getoon, was werklik inspirerend en word opreg waardeer. Watter wonderlike voorreg om onder sy bekwame leiding my studies te kon voltooi!!

- My man, Nico, vir sy liefdevolle aanmoediging, geduld, ondersteuning en opoffering gedurende my studies.

- My seun, Hennie, vir sy geduld en liefde.

- My ouers, familie en vriende vir voortdurende ondersteuning, aanmoediging en motivering.

- Marisa Oosthuizen vir kundige hulp met die tikwerk, drukwerk en tegniese versorging.

SOLI DEO GLORIA: Aan God alleen die eer vir die krag en deursettingsvermoë om die studie te kon onderneem, want sonder Sy groot genade sou ek dit nie kon doen nie!!

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

Ek het gesien dat daar niks beter is nie as dat die mens vreugde vind in sy werk......... God laat die mens sy deel ontvang en sy werk met vreugde doen. Dit is 'n gawe van God (Pred. 3:22; 5:18).

Elke môre as ek vir die dag lê en wag om te breek, sê ek vir myself: "Jy is 'n gelukkige man, jy het vandag nog werk om te doen, werk wat vir jou lekker is. Sê vir jou Skepper dankie daarvoor." En dan doen ek dit; ek sê vir Hom dankie met my hele hart. En ek weet Hy weet dat ek Hom nie net met die mond dankie sê nie, maar ook met elke stukkie lekker werk wat elke dag klaarkom.

-Gerhard Beukes-

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

SAMEVATTING

DIE EFFEK VAN WERKLOOSHEID OP DIE GESIN: 'N SOSIOPEDAGOGIESE ONDERSOEK

deur

GEORGINA MARTHINA BRUMMER

Studieleier: Prof. Dr. J. le Roux
Departement: Psigo- en Sosiopedagogiek
Graad: Magister Educationis

In die onderhawige studie word ondersoek ingestel na die verskynsel "werkloosheid" vanuit 'n sosiopedagogiese perspektief.

Nadat die motivering as inleiding vir hierdie ondersoek in perspektief gestel is, is die begrippe "Sosiopedagogiek," "werkloosheid" en "gesin" gekonseptualiseer.

Vervolgens is die volgende aspekte ondersoek en beskryf:

- die waarde en betekenis van werk;
- tipes werkloosheid;
- oorsake van werkloosheid;
- die sosiale verspreiding van werkloosheid;
- die meting en omvang van werkloosheid;

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- stadia van sielkundige reaksies op werkloosheid;
- die gevolge van werkloosheid; asook
- stigmatisering van werkloosheid.

Voorts is ondersoek ingestel na die effek van werkloosheid op die gesin:

- effek op die werklose persoon;
- effek op die werklose se eggenote; asook
- effek op die kinders in die gesin.

Die ontoereikende verwerkliking van sosiopedagogiese essensies as uitkoms van werkloosheid, is ondersoek en beskryf:

- ek-jy-verhouding;
- opvoedingstyl;
- kommunikasie;
- sosiale lewe;
- sosialisering;
- selfaktualisering;
- identiteit en selfkonsep;

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- sosiaal-maatskaplike oriëntering;
- behoeftevervulling in sosiale verband;
- sosiale mileu; asook
- persoonlikheid.

Die volgende gevolgtrekkings spruit uit die navorsing voort:

- Die werklose persoon self beleef die ontstaan van werkloosheid as traumaties.
- Werkloosheid kan 'n negatiewe effek op die gesinslede tot gevolg hê.
- Daar is wel gesinne wat in staat is om die krisis van werkloosheid te oorbrug en sinvol aan te pas by dié omstandighede.
- 'n Hoë werkloosheidskoers hou ernstige implikasies vir die gemeenskap as geheel in.

Enkele maatrëels wat oorweeg kan word om werkloosheid te bestry, is kortliks aangespreek:

- ekonomiese groei;
- werkskepping;
- toepaslike tegnologie;

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- inwaartse industrialisasie;

- uitkontraktering en privatisering;

- behuising;

- onderwys en opleiding;

- entrepreneurskap;

- bevolkingsbeleid;

- werkloosheidsversekering;

- loonsubsidies;

- informele sektor; asook

- spesiale werkskeppingsprogramme.

Enkele gemotiveerde aanbevelings voortspruitend uit die navorsing, is ten slotte aangebied:

- Bewusmakings- en voorligtingsprogramme, ten einde die gemeenskap te sensiteer omtrent werkloosheid, kan ontwikkel word.

- Uitreikings- en ondersteuningsgroepe om die werklose gesinne finansieel en emosioneel te ondersteun, kan gestig word.

- Gesinsterapie vir die lede van die gesin waar die vader werkloos is, blyk noodsaaklik te wees.

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- Ouerbegeleidingsprogramme waarin die behoefte aan leiding rakende die hantering van werkloosheid aangespreek word, kan ontwerp word.

- 'n Begeleidingsprogram waar die kinders uit werklose gesinne hanteringsmeganismes aanleer, ten einde hul gevoelens te identifiseer, uit te spreek en te aanvaar, kan ontwikkel word.

- Spesifieke riglyne aan personeel van skole kan daartoe bydra dat leerlinge, wie se ouers werkloos is, met opregte empatie en begrip hanteer sal word.

- Daar moet doelbewus gepoog word om van die stigma wat aan werkloosheid kleef, ontslae te raak.

- Aktiewe pogings om werkloosheid te bekamp en werkloses te ondersteun, moet geloods word.

SLEUTELWOORDE

werkloosheid

werk

gesin

sosiopedagogiek

sosiopedagogiese essensies

gesinslewe

konflik

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

trauma

opvoeding

volwassenheid

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

SUMMARY

THE EFFECT OF UNEMPLOYMENT ON THE FAMILY: A SOCIOPEDAGOGICAL INVESTIGATION

deur

GEORGINA MARTHINA BRUMMER

Supervisor: Prof. Dr. J. le Roux

Department: Psycho- and Sociopedagogics

Degree: Magister Educationis

The study in question, addresses the phenomenon of "unemployment" from a sociopedagogical perspective.

In chapter one perspective was provided on the motivation for this investigation; and the concepts "Sociopedagogics," "unemployment" and "family" were conceptualized.

There upon the following aspects were researched and defined:

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- the value and meaning of work;
- types of unemployment;
- the social range of unemployment;
- the measurement and extent of unemployment;
- stages of psychological reactions to unemployment;
- the effects of unemployment; as well as
- stigmatization of unemployment.

The effect of unemployment on the family was examined:

- effect on the unemployed person;
- effect on the spouse of the unemployed person; as well as
- the effect on the children in the family;

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

The inadequate actualization of sociopedagogical essences as the outcome of unemployment, was researched and defined:

- I-you-relationship;
- child-rearing (-style)
- communication;
- social life;
- socialization;
- self-actualization;
- identity and self-concept;
- social orientation
- fulfilment of needs in social context;
- social milieu; and

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- personality.

Certain important findings arising from the research are that:

- The unemployed person experiences the onset of unemployment as traumatic.

- Unemployment can have a negative effect on the members of the family.

- There are, however, families that can overcome the crisis of unemployment and adapt meaningfully to the circumstances.

- A high rate of unemployment holds serious implications for society as a whole.

Some measures that can be considered to combat unemployment were addressed briefly:

- economic growth;

- job creation;

- appropriate technology;

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- inward industrialization;
- contracting out and privatization;
- housing;
- education and training;
- entrepreneurship;
- population policy;
- unemployment insurance;
- loan subsidies;
- informal section; and
- special job creation programmes.

Recommendations arising from the investigation are the following:

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- Awareness and counselling programmes aimed at enlightening the community regarding unemployment can be developed.

- Outreach and support groups can be established to support the unemployed families financially and emotionally.

- Family therapy for the members of the family where the father is unemployed, appears to be essential.

- Parental guidance programmes can be designed to address the need of guidance regarding the handling of unemployment.

- A guidance programme can be designed to teach children from unemployed families handling mechanisms in order to identify their emotions, to verbalise them and to accept them.

- Specific guidelines provided to personnel of schools can lead to their treating learners, whose parents are unemployed, with true empathy and understanding.

- A deliberate effort should be made to get rid of the stigma attached to unemployment.

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

- ❖ Active efforts should be made to combat unemployment and to support those who are unemployed.

KEY CONCEPTS

unemployment

work

family

sociopedagogics

sociopedagogical essences

family life

conflict

trauma

child rearing

adulthood

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

DIE EFFEK VAN WERKLOOSHEID OP DIE GESIN:

'N SOSIOPEDAGOGIESE ONDERSOEK

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

TEMA-ANALISE EN PROBLEEMSTELLING

1.1 Inleidende oriëntering 1

1.2 Konseptualisering 2

1.2.1 Die konsep "werkloosheid" 3

1.2.2 Die konsep "gesin" 5

1.2.3 'n Sosiopedagogiese ondersoek 10

1.2.3.1 Sosiopedagogiek as selfstandige deeldissipline van die Pedagogiek 11

1.2.3.2 Die funksie van die Sosiopedagogiek 12

1.2.3.3 Die struktuur van die Sosiopedagogiek 15

1.2.3.4 Sosiopedagogiese begrippe 15

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

1.3 Tema-analise: Werkloosheid in die huidige RSA-situasie 49

1.4 Navorsingsprobleem 52

1.5 Sentrale teoretiese stelling 53

1.6 Navorsingsmetode 54

1.6.1 Beskrywende studie 55

1.6.2 Verklarende studie 55

1.7 Navorsingsdoel 56

1.8 Navorsingsplan 56

HOOFSTUK 2

WERKLOOSHEID IN DIE EIETYDSE SAMELEWING

2.1 Inleiding 58

2.2 Die waarde en betekenis van werk 60

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

2.3 Tipes werkloosheid 63

2.3.1 Wrywingswerkloosheid 64

2.3.2 Sikliese werkloosheid 65

2.3.3 Strukturele werkloosheid 66

2.3.4 Seisoenale werkloosheid 67

2.3.5 Versteekte werkloosheid 67

2.4 Oorsake van werkloosheid 68

2.4.1 Primêre oorsake van werkloosheid 69

2.4.1.1 Rasionalisasie 69

2.4.1.2 Veranderende politieke bestel 69

2.4.1.3 Populasie- en arbeidsmaggroei 71

2.4.1.4 Kapitaalintensiteit van produksiemetodes 73

2.4.1.5 Resessie 73

2.4.1.6 Onvoldoende werksgeleenthede 75

2.4.1.7 Onvoldoende inligting oor bestaande werksgeleenthede 76

2.4.1.8 Kundigheid en opleiding 76

2.4.1.9 Werkskeppingsvermoë van die ekonomie 77

2.4.1.10 Tegnologiese vooruitgang 78

2.4.1.11 Ander strukture binne die sosiale samelewing 79

2.4.2 Sekondêre oorsake van werkloosheid 80

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

2.4.2.1 Persone met fisiese en psigiese gestremdhede 80
2.4.2.2 Psigologiese samestelling van die mens 83
2.4.2.3 Plekgebondenheid 84
2.4.2.4 Kieskeurigheid 84

2.5 Die sosiale verspreiding van werkloosheid 85

2.6 Meting van omvang van werkloosheid 87
2.6.1 Meting van werkloosheid 87
2.6.1.1 Sensusmetode 87
2.6.1.2 Verskilmetode 87
2.6.1.3 Registrasiemetode 87
2.6.1.4 Steekproefmetode 88
2.6.2 Omvang van werkloosheid 88
2.6.2.1 Geregistreerde werkloosheid in die RSA 90
2.6.2.2 Lopende bevolkingsopnames in die RSA 91

2.7 Stadia van sielkundige reaksies op werkloosheid 93
2.7.1 Skok 94
2.7.2 Ontkenning 94
2.7.3 Opstand 95
2.7.4 Onderhandeling 97

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

2.7.5 Depressie 98

2.7.6 Aanpassing 100

2.8 Die gevolge van werkloosheid 104

2.8.1 Ekonomies 104

2.8.2 Fisiologies 106

2.8.3 Psigologies 109

2.8.3.1 Tydspersepsie en -struktuur 113

2.8.3.2 Emosies 114

2.8.3.3 Selfbeeld 115

2.8.3.4 Selfrespek 116

2.8.3.5 Selfvertroue 117

2.8.4 Geloof 118

2.8.5 Sosiaal 118

2.8.6 Polities 122

2.8.7 Opvoedkundig 122

2.8.8 Die gesinsituasie 123

2.8.9 Toename in misdaad en geweld 124

2.9 Die stigmatisering van werkloosheid 125

2.10 Samevatting 127

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

HOOFSTUK 3

WERKLOOSHEID, GESINSLEWE EN GESINSOPVOEDING

3.1 Inleiding 129

3.2 Die effek van werkloosheid op die gesin 130

3.2.1 Effek op die werklose persoon 130

3.2.2 Effek op die werklose se eggenote 135

3.2.3 Effek op die kinders in die gesin: 'n sosiopedagogiese evaluering 137

3.2.3.1 Inleiding 137

3.2.3.2 Ek-jy-verhouding 141

3.2.3.3 Opvoedingstyl 143

3.2.3.4 Kommunikasie 147

3.2.3.5 Sosiale lewe 150

3.2.3.6 Sosialisering 152

3.2.3.7 Selfaktualisering 156

3.2.3.8 Identiteit en selfkonsep 158

3.2.3.9 Sosiaal-maatskaplike oriëntering 163

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

3.2.3.10 Behoeftevervulling in sosiale verband 166

3.2.3.11 Sosiale milieu 169

3.2.3.12 Persoonlikheid 171

3.3 Samevatting 175

HOOFSTUK 4

SAMEVATTING EN AANBEVELINGS

4.1 Inleiding 179

4.2 Samevatting 180

4.2.1 Hoofstuk 1 180

4.2.2 Hoofstuk 2 182

4.2.3 Hoofstuk 3 183

4.3 Gevolgtrekkings 187

4.4 Maatreëls om werkloosheid te bestry 190

4.4.1 Ekonomiese groei 191

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

4.4.2 Werkskepping 192

4.4.3 Toepaslike tegnologie 193

4.4.4 Inwaarste industrialisasie 193

4.4.5 Uitkontraktering en privatisering 195

4.4.6 Behuising 195

4.4.7 Onderwys en opleiding 196

4.4.8 Entrepreneurskap 198

4.4.9 Bevolkingsbeleid 199

4.4.10 Werkloosheidsversekering 200

4.4.11 Loonsubsidies 200

4.4.12 Informele sektor 201

4.4.13 Spesiale werkskeppingsprogramme 203

4.4.14 Ander maatreëls 206

4.5 Aanbevelings 207

4.6 Leemtes van en kritiek teen die navorsing 208

4.7 Verdere terreine van ondersoek 210

4.8 Sintese 211

BIBLIOGRAFIE 212

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

LYS VAN FIGURE

Figuur 1.1	Skematiese voorstelling van die benaming en funksie van die Sosiopedagogiek	14
Figuur 1.2	Kommunikasie	25
Figuur 1.3	Sosialisering	31
Figuur 1.4	Behoeftehiërargie van Maslow	42
Figuur 1.5	Persoonlikheidsmodel	48
Figuur 2.1	Modelle van die psigiese stadia in die aanpassingsproses op werkloosheid	101
Figuur 2.2	Aanpassingstadia op werkloosheid: Jeugdiges	103
Figuur 3.1	Die hiërargiese struktuur van die basisbegrip "warmte"	145
Figuur 3.2	Gedragsmodel van Becker en Krug	173

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA